

ANH CHÀNG HỌ ĐÀO

Ngày xưa ở huyện Đông Sơn có một anh học trò họ Đào. Anh đẹp trai, học giỏi, chỉ phải một tội nhà rất nghèo. Thường ngày anh cắp sách sang làng bên cạnh học với một ông đồ. Nhưng cũng có những lúc anh phải đi làm thuê, làm mướn để kiếm tiền gạo nuôi thân. Cuộc sống bữa no, bữa đói khát và vất vả. Trong năm năm, mặc cho kẻ cười người chê, anh vẫn vừa làm vừa học, không chịu bỏ dở. ở chỗ làng anh đến học, có một cô gái con nhà khá giả yêu anh và cũng được anh yêu lại. Hai bên có tình ý với nhau như vậy đã được vài năm.

Ít lâu sau anh chàng họ Đào mượn mối đến dạm hỏi cô gái. Nhưng cha mẹ cô gái chê anh nhà nghèo, không gả. Họ bảo thẳng người mối:

- Nhà anh ấy có một thân một mình kiếm ăn còn chật vật. Con gái tôi về đây càng làm cho anh thêm bần.

Khi người mối cho biết tài học của chàng có thể mai sau thay đổi số phận, thì họ trả lời:

- Nếu thế, thì hãy đợi lúc ngựa xe wỗng lộng trở về hãy hay.

Thấy vậy, anh chàng họ Đào vừa giận vừa thẹn. Anh nghĩ bụng phải bỏ nhà ra đi, quyết trí lập được công danh mới trở về để cho cha mẹ nàng không dám giở giọng khinh bạc với mình nữa. Nghĩ vậy, anh bỏ nhà đến kinh đô. ở đây, anh vẫn làm thuê, vừa học. Nhờ sáng dạ, anh học rất tấn tới. Sau năm năm, anh đi thi đỗ luôn cử nhân.

Hôm vinh quy trở về nhà, lòng anh mừng khắp khỏi. Bụng bảo dạ "Nhất định bố mẹ cô ta sẽ vui lòng gả con cho mình và hối hận về những câu nói khinh người trước đây". Nhưng không ngờ, khi anh đến chào thầy học cũ, người ta cho biết là cô gái, sau khi anh bỏ làng ra đi, đã bị cha mẹ ép gả cho một người làng, mặc dầu cô không ưng thuận và có bụng chờ anh. Nghe nói, chàng họ Đào rất buồn. Anh bỏ dự định đến nhà cha mẹ người yêu; cũng chẳng muốn đến nhà người yêu vì sự gặp mặt lúc này chỉ càng làm anh thêm đau khổ và có thể làm cho chồng nàng ngờ vực. Nhưng lúc trở về, trên đường đi giữa cánh đồng, anh bỗng gặp nàng mang cơm ra đồng cho chồng. Hai người dừng lại hàn huyên; họ bày tỏ nỗi đau khổ éo le của duyên phận. Khi chàng họ Đào từ giả, cô gái gạt nước mắt nhìn theo. Nàng đâu có ngờ rằng từ đằng xa, người chồng của mình đã nhìn thấy cảnh chuyện trò vừa rồi, và cơn ghen của hắn bốc lên bừng bừng. Khi nàng đi đến nơi, hắn ta lấy cớ đưa cơm chậm chạp, liền xông lại gây sự. Vợ nói lại mấy câu thì con người vũ phu đó nổi xung lên, không đợi tìm hiểu phải trái trong tay cầm cái cuốc khoai, hắn thuận đà ném vào người vợ. Không ngờ phạm nhầm chỗ hiểm, người vợ gục xuống bất tỉnh nhân sự. Hắn lo sợ, lén lút vợ về nhà, nói dối là ngộ cảm, rồi sau đó cử hành chôn cất không một ai ngờ vực.

Nghe tin người yêu chết đột ngột, anh chàng họ Đào không ngăn được kinh ngạc và thương cảm. Anh bèn làm một cỗ cúng, rồi vì không thuận tiện đến nhà, chờ lúc đêm khuya, anh đem cỗ ở mộ người yêu. Nhưng điều không ngờ là: trong lúc anh đang sụp sùi khấn khứa, thì nghe trong mộ có tiếng động phát ra. Thấy sự lạ, anh vội trở về gọi người nhà đem cuốc xuống đào lên. Khi nạy nắp áo quan thì mới biết là người chết sống trở lại. Số là cô nàng bị chồng ném cuốc ngất lịm đi nhưng chưa chết thật, còn người chồng thì sợ mang tội giết người nên vội khám nghiệm rồi chôn cất sơ sài cho xong. Sau đó bị chôn, người chết dần dần hồi tỉnh và co cẳng đạp vào áo quan và cầu cứu đúng vào lúc người yêu đang cúng mộ.

Anh chàng họ Đào trong lòng mừng rỡ, bèn cùng với người nhà đắp mộ lại như cũ rồi vực nàng về nhà hết sức chữa chạy. Khi đã trở lại bình thường cô gái kể hết tất cả sự tình cho anh nghe. Anh dặn người nhà giữ kín việc này, mà sau đó bí mật đưa người yêu đến chỗ làm quan. Hai người trở thành vợ chồng không cheo cưới.

Lại nói chuyện anh chồng cũ cũng như mọi người trong làng vẫn không ngờ rằng người chết đã được cứu sống lại. Cho nên hắn vẫn cứ đi đứng theo đúng tục lệ. Ba năm sau, một hôm hắn có dịp đi trẩy hội chùa ở một trấn đằng ngoài. Trên đường đến chùa, hắn bỗng thoáng gặp một bà quan đi cang trông nét mặt hao hao giống vợ mình. Hắn lấy làm lạ, vội đuổi theo để mong được nhìn kỹ tận mắt. Đứng đón nắp sau cổng chùa, hắn thấy bà quan ấy từ mặt mũi, tầm vóc cho đến dáng đi, giọng nói quả đúng là vợ cũ mình, không nghi ngờ gì nữa. Rồi hỏi thăm mấy người lính hầu, hắn biết thêm rằng chồng của nàng không phải ai xa lạ mà chính là người học trò thi đậu cử nhân ở làng bên cạnh, đã đứng trò chuyện với vợ mình trước khi hắn ném cuốc vào nàng. Nhưng tại sao hắn đã chôn nàng hai năm rồi mà bây giờ nàng lại sống dường hoàng như thế kia? Trong người hắn nghi nghi hoặc hoặc, đoán chắc có sự lừa gạt chi đây. Cho nên trở về làng, hắn đã bày ra chuyện bói toán, cái táng để đào mộ lên xem cho rõ sự thật. Và khi thấy áo quan rỗng, hắn vội phát đơn kiện anh chàng họ Đào đã quyến rũ vợ mình.

Nhưng sau khi nắm được mọi uẩn khúc, quan xử cho hắn không những mất vợ mà con bị án khổ sai chung thân về tội đã phũ phàng đánh chết vợ và lén lút đem chôn, có đầy đủ tang chứng do tội nhân tự khai ra. Còn vợ hắn được phép lấy anh chàng họ Đào, người đã có công giành lại nàng khỏi tay tử thần.